

Cikádka škvrnitá

prof. Ing. Kamil Hudec, PhD. - SPU Nitra

Imágo škodcu

Imágo a nymfa pri cicaní na kôre

**Pozor na nového karanténneho škodcu viniča
- cikádku škvrnitú !
Fytoplazmy neprenáša, no kry dokáže úplne zdecimovať.**

Európske vinohradníctvo znova čelí ďalšej fytozsanitárnej výzve. Ešte nebol zvládnutý problém zlatého žltnutia viniča a jeho prenášača a už do strednej Európy prenikol ďalší extrémne polyfágnny invázny hmyz, ďalšia cikádka. Tá vo vinohradoch na východnom pobreží USA spôsobuje v poslednom desaťročí devastácie škody. Hoci u nás doteraz rezonovala najmä hrozba cikádky *Scaphoideus titanus* Ball, 1932 z dôvodu prenosu nebezpečných chorôb, nový škodca má úplne iný, no rovnako nebezpečný mechanizmus poškodzovania krov.

Vedecký názov

Platný vedecký názov škodcu je *Lycorma delicatula* (White, 1845), EPPO kód - LYCMDE, slovensky nazývaná cikádka škvrnitá alebo svetivka škvrnitá. V EÚ je karanténnym škodcom.

Ako sa cikádka dostala do Európy?

Lycorma delicatula pochádza z juhovýchodnej Ázie, pričom jej prirodzený areál výskytu zahŕňa Čínu, Indiu a Vietnam. Hmyz nekladie vajíčka len na kmene stromov, ale na takmer akýkoľvek pevný povrch v exteriéri. Ootéky (znášky) sa bežne nachádzajú na kolesách vozidiel, drevených prepravných paletách, kameňoch, záhradnom nábytku či lodných kontajneroch. Medzinárodný obchod a preprava tovaru tak slúžia ako hlavný vektor šírenia. Do Európy sa tak hmyz s najväčšou pravdepodobnosťou dostal prostredníctvom kontaminovaných obchodných zásielok (napr. kameň, stroje, prepravné kontajnery), kde diapauzujúce vajíčka úspešne prečkali dlhý medzikontinentálny transport v podpalubí lodí predtým, než sa z nich v novom prostredí vyliahli nymfy. Prvý prienik tohto karanténneho škodcu na európsky kontinent sa da-

tuje do druhej polovice roka 2026 (august 2026 - Moldavsko, 24. september 2026 - Maďarsko, prvý nález v EÚ).

Prečo je táto cikádka pre vinič nebezpečná?

Vinič hroznorodý (*Vitis vinifera*) patrí z ekonomického hľadiska medzi najohrozenejšie plodiny. Hoci cikádka škvrnitá cicie rastlinné šťavy na desiatkach rôznych druhov rastlín, práve na viniči dokáže spôsobiť fatálne škody, ktoré vedú až k úplnému odumretiu celých vinohradov. Jej nebezpečenstvo spočíva v kombinácii dvoch faktorov: agresívneho cicania floému (lyka) a masívneho rojenia.

Aké symptómy na viniči spôsobuje?

Na rozdiel od niektorých iných škodcov, cikádka škvrnitá nepožíra listy ani plody a neprenáša vírusy (zatiaľ to nebolo preukázané). Škody vznikajú čistým vyčerpaním rastliny. Hmyz pomocou bodavo-cicavého ústneho ústrojenstva preniká do floémových pletív kmienkov a letorastov, odkiaľ masívne odsáva asimiláty (cukry vytvorené fotosyntézou). To vedie k oslabeniu rastu, zníženej tvorbe kvetov a výraznému poklesu cukrnatosti v hrozne, čo priamo ohrozuje produkciu vína. Pretože rastlinná šťava obsahuje veľa vody a cukrov, ale málo aminokyselín, cikádky jej musia prefiltrovať obrovské množstvo. Prebytočnú sladkú tekutinu vylučujú vo forme tzv. medovice. Pri silnom napadnutí medovica doslova "prší" na listy a strapce hrozna pod nimi. Na tejto sladkej vrstve sa následne rýchlo množia saprofytické huby - černe, ktoré vytvárajú čierny povlak. Ten blokuje slnečné svetlo, čím zastavuje fotosyntézu a strapce znehodnocuje pre spracovanie.

Miesto vpichu na kmeni často neprestáva tiecť. Miazga vytekajúca z poranených pletív (tzv. "plačúce rany") v kombinácii s medovicou začína na vzduchu často kvasiť, čo priťahuje ďalší hmyz, najmä osy, včely a sršne, čo vážne komplikuje zber hrozna.

Imága cikádky

Imága na viniči

Vinič, ktorý bol počas vegetačnej sezóny vyčerpaný tisíckami cicajúcich jedincov, si nedokáže do koreňov a kmienka uložiť dostatok zásobných látok (škrobu) na zimu. Takto oslabené kry sú mimoriadne náchylné na vymrznutie. Sú známe prípady, kedy po rokoch masívneho náletu hlásili vinohradníci až 90 % mortalitu krov po silnejšej zime.

Čo okrem viniča táto cikádka napáda?

Cikádka škvrnitá je extrémny polyfág - jej výskyt bol zdokumentovaný na viac ako 70 druhoch rastlín. Zatiaľ čo vinič trpí ekonomicky najvýraznejšie, hmyz má v prírode spektrum preferovaných hostiteľov rozdelené podľa svojho vývojového štádia.

Kľúčový hostiteľ je pajaseň žliazkatý (*Ailanthus altissima*), ktorý je tiež inváznym druhom a tiež pochádzajúci z rovnakej oblasti Ázie. Preto je pajaseň pre cikádku absolútne primárnym hostiteľom a súži ako hlavný zdroj potravy pri dospievaní a kladení vajíc. Keďže pajaseň je hojne rozšírený aj na Slovensku a v celej

Európe, vytvára pre cikádku ideálny "zelený koridor" na rýchle šírenie.

Cikádka okrem pajaseňa a viniča napáda chmeľ, kôstkoviny, jadrovinu, drobné ovocie, lesné, parkové a iné okrasné dreviny.

Prenáša aj nejaké vírusové alebo iné choroby ako napr. cikádka *Scaphoideus titanus*?

Našťastie NIE! Na základe súčasného stavu vedeckého poznania *Lycorma delicatula* neprenáša žiadne vírusové, bakteriálne ani fytoplazmové ochorenia ako biologický vektor.

Ako sa dá rozoznať od iných cikádok, najmä od cikádky viničovej?

Zámena cikádky škvrnitej a cikádky viničovej je v praxi takmer nemožná. Tieto dva druhy patria do odlišných čeľadí a líšia sa najmä veľkosťou (približne 5-násobný rozdiel) a pútavým sfarbením. Podrobnosti rozlíšenia sú v nasledujúcej tabuľke:

Znak	Cikádka škvrnitá (<i>Lycorma delicatula</i>)	Cikádka viničová (<i>Scaphoideus titanus</i>)
Veľkosť dospelého jedinca	Veľká: 20–25 mm (veľkosť článku prsta)	Drobná: 4,8–5,8 mm (veľkosť zrnka ryže)
Tvar tela	Široké, robustné telo s krídlami zloženými do striešky	Štíhle, vretenovité, klinovito zúžené telo
Predné krídla	Sivasto-hnedé s výraznými čiernymi bodkami a sieťovaním na špičke	Okrové až žltohnedé s tmavohnedými škvrnami a prúčkami
Zadné krídla	Žiarivo červené s čiernymi škvrnami, bielym pruhom a čiernou špičkou	Priehľadné, sklovité bez výrazných farieb
Bruško	Žlté s hrubými čiernymi priečnymi pruhmi	Hnedo-okrové, nenápadné
Nymfy (mláďatá)	1.–3. štádium: čierne s bielymi bodkami; 4. štádium: žiarivo červené s bielymi a čiernymi škvrnami	Priehľadné/žltkasté, s dvomi charakteristickými čiernymi bodkami na konci bruška

Masívny nálet imág

Nymfa na stonke viniča

Aké sú možnosti ochrany?

Ochrana proti cikádke škvrnitej vyžaduje integrovaný prístup, ktorý kombinuje legislatívne obmedzenia, mechanické zásahy, biologické činitele a chemickú ochranu.

1. Karanténne a legislatívne opatrenia.

Cieľom je zabrániť vzniku nových ohnísk a spomaliť šírenie škodcu do nezasiahnutých oblastí.

- Fytosanitárne kontroly a rastlinné pasy dovážaných rastlín.
- Vyhlásovanie karanténnych zón: Pri zistení výskytu úrady (na Slovensku ÚKSÚP) vyhlási zónu zamorenia a nárazníkovú zónu. V týchto zónach platí prísny zákaz vyvážať drevo, štiepku, drevené palety, stavebný kameň a neopracovaný rastlinný materiál bez kontroly.
- Manažment pajaseňa žliazkatého. Keďže pajaseň je pre cikádku kľúčový, odstraňujú sa porasty pajaseňa v okolí vinogradov a sádov. Ponecháva sa len malá časť stromov, ktoré sa využívajú ako vyhľadávacie pasce.

2. Mechanická a fyzikálna ochrana.

Tieto metódy sú vhodné na lokálnu redukciu populácie bez použitia chémie.

- Likvidácia znášok vajčiek (jeseň až jar). Znášky (ootčky) sa zoškrabávajú z kmeňov, kameňov či konštrukcií pomocou špachtle alebo karty. Vajička sa musia zosypať do nádoby s liehom, alkoholom alebo dezinfekčným prostriedkom alebo mechanicky zlikvidovať (rozdrviť). Samotné zrazenie vajčiek na zem nestačí, nymfy sa z nich na jar napriek tomu vyľahnu.
- Lepové pásy na kmene. Na jar (máj–jún), keď sa vyľahnuté nymfy presúvajú z pôdy smerom do koruny stromov a krov viniča, sa na kmene inštalujú lepiace pásy. Pásy musia byť prekryté pletivom s odsadením, aby sa do lepu nezachytávali vtáky, jašterice a užitočný hmyz.

3. Biologická ochrana.

Použitie prirodzených nepriateľov je kľúčové pre dlhodobú stabilizáciu populácie. Do úvahy prichádzajú entomopatogénne huby (*Beauveria bassiana* alebo *Metarhizium brunneum*), parazitoidné osičky alebo predátoři. Domáce druhy vtákov a hmyzu však cikádky požírajú len obmedzene, pretože cikádky v sebe akumulujú horké cytotoxické látky z pajaseňa. V súčasnosti nie je známa žiadna forma účinnej biologickej ochrany.

4. Chemická ochrana.

Používa sa pri masívnom výskyte, kedy hrozí priame hospodárske zničenie úrody a krov. Do úvahy prichádzajú ovicídne postreky s obsahom oleja (predjarný postrek) a kontaktné insekticídy (napr. pyretróidy alebo acetamiprid). Bolo skúšané aj použitie metódy tzv. "lapačového stromu" kedy sa v poraste ponechá niekoľko samčích pajaseňov a ostatné sa vyrúbu. Ponechané stromy sa ošetrí systémovým insekticídnom (injekciou alebo zálievkou). Cikádky z celého okolia sa zletia na posledné stromy a po nácicaní miazgy zahynú.

Čo je potrebné urobiť pri podozrení na jej výskyt?

Pri podozrení na výskyt karanténneho škodcu *Lycorma delicatula* na Slovensku je dôležité postupovať tak, aby sa zachovala vzorka na odbornú identifikáciu a zamedzilo sa jej neúmyselnému rozneseniu.

1. Oficiálne nahlásenie úradom. Ide o zákonnú povinnosť pri karanténnych škodcoch, preto nález bezodkladne nahláste Ústrednému kontrolnému a skúšobnému ústavu poľnohospodárskemu (ÚKSÚP).
2. Preventívne opatrenia na mieste. Dodržiavajte karanténu miesta nálezu do príchodu inšpekcie. Z miesta nevyvážajte žiadny rastlinný materiál, drevo, krovie, štiepku ani záhradný odpad. Dôkladne skontrolujte podvozky a kolesá áut, náradie či palety v blízkosti, či na nich nie sú prichytené nymfy alebo znášky.

Súhrn

Cikádka škvrnitá (*Lycorma delicatula*) je nový, mimoriadne agresívny karanténny škodca, ktorého prítomnosť bola v septembri 2026 prvýkrát potvrdená v Európskej únii (v Maďarsku). Na rozdiel od cikádky viničovej, ktorá je nebezpečná prenosom fytoplazmy Zlatého žltutia viniča, cikádka škvrnitá neprenáša žiadne vírusové ani bakteriálne ochorenia. Je to priamy fyziologický škodca, ktorý odčerpávaním miazgy a enormnou produkciou medovice vinič extrémne vyčerpáva, čo následne vedie k masívnemu vymŕzaniu a odumieraniu celých vinogradov. Ochrana spočíva v prísnom dodržiavaní karanténnych opatrení, mechanikom odstraňovaní zazimovaných znášok a hlásení každého podozrivého nálezu inšpektorom ÚKSÚP.

Obrázky: internet